

11 SİNİF

FELSEFE

SORU MODÜLÜ

› 18. Yüzyıl - 19. Yüzyıl Felsefesi

- › Dönem Felsefesinin Özellikleri ve Problemleri
- › Dönem Filozoflarının Görüşleri

1. "Ortasında bulunduğumuz yüzyıla dikkatlice bakıldığında, akla hemen, önümüzde olup bitenler, içinde yaşadığımız ahlaklar, sunduğumuz eserler, hatta yaptığımız tartışmalar geliyorsa hiç zahmetsiz şunu görürüz ki, tüm fikirlerimizde önemli bir dönüşüm meydana gelmiştir. Öyle bir dönüşüm ki, hızı, gelecek için pek büyük değişiklikler vadetmektedir... Bizim çağımız her şeyden önce felsefe çağı olarak adlandırılmaktan hoşlanıyor. Gerçekten de bilginin bugünkü durumu ön yargısızca sınandığında, felsefenin bizim aramızda önemli bir ilerleme sağladığı inkâr edilemez."

Ünlü filozof D. Alembert'in 1758'de söylediği bu sözlerde dönem felsefesinin hangi özelliği vurgulanmıştır?

- A) 17. yüzyıl felsefesinin etkisinin devam ettiği
B) Düşünce tarihinde köklü ve geleceği etkileyecek bir dönüşüm içerdiği
C) "İdeoloji"lerin ortaya çıktığı dönem olması
D) Tanrı'ya inancın tamamıyla düşünce alanından silinmesi
E) 20. yüzyıla kaynaklık edebilecek zenginlikte olması

2. "Aydınlanma, insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmama durumundan kurtulmasıdır. Bu ergin olmayış durumu ise, insanın kendi aklını bir başkasının kılavuzluğuna başvurmaksızın kullanamayışıdır. İşte bu ergin olmayışa insan kendi suçu ile düşmüştür; bunun nedenini de aklın kendisinde değil, fakat aklını başkasının kılavuzluğu ve yardımı olmaksızın kullanmak kararlılığını ve yürekliliğini gösteremeyen insanda aramalıdır."

Kant'ın "aydınlanma"yı tanımlayan bu sözleri, aşağıdaki yargılardan hangisini doğrudan destekler niteliktedir?

- A) İnsan her şeyin ölçüsüdür.
B) Gerçek olan akılsal, akılsal olan gerçektir.
C) Aklını kullanmak cesaretini göster.
D) Değişmeyen tek şey değişimdir.
E) Bildiğim tek şey, neyi bilmediğimdir.

3. 18. yüzyıla kadarki toplumsal olaylara karşı geliştirilen yaklaşım, genel olarak teolojik ya da genel metafizik (fizikötesi) eksenli felsefi görüşler temelinde olmuştur. Ancak 18. yüzyıl - 19. yüzyıl dönemindeki siyasal, toplumsal olayların hızı ve yarattığı radikal (kökten) değişim bu türlü bir yaklaşımı geçersizleştirdiğinden toplumla ilgili bir bilimsel disiplin felsefeden ayrılmıştır.

Bu parçadan felsefeden ayrıldığı vurgulanan disiplin aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fizik B) Kimya C) Tarih
D) Sosyoloji E) Psikoloji

4. "... Ne var ki, her yandan: 'Düşünmeyin! Aklınızı kullanmayın!' diye bağırıldığını işitiyorum. Subay, 'Düşünme, eğitimi yap!', maliyeci: 'Düşünme, vergini öde.', din adamı: 'Düşünme, inan!' diyor. Şu dünyada yalnız bir kişi var ki, o da 'İstediğiniz kadar ve istediğiniz şeyi düşünün, ama itaat edin.' diyor." böyle bir durumda aydınlanma mümkün mü? Bence hayır diyorur, Kant.

Bu parçada Kant'ın aydınlanma için neyi zorunlu gördüğü vurgulanmıştır?

- A) Rasyonel düşünmenin
B) Tutarlı düşünmenin
C) Evrensel düşünmenin
D) Özgür düşünmenin
E) Ahlaki düşünmenin

5. Aydınlanmacılığın (18. yüzyıl - 19. yüzyıl felsefesinin) birinci niteliği toplumsallıktır: Dönüştürücü ya da yalnızca düzenleyici toplumsallık. Aydınlanmanın büyük düşünürü Diderot şöyle der: "İnsan toplum için yaratılmıştır, onu toplumdan ayırın, onu toplumdan yalıtın, düşünceleri dağılacak, öz yapısı bozulacak, gönlünü binlerce gülünç duygu dolduracaktır."

Bu parçada "dönem felsefesi"nin hangi probleminin vurgulandığı söylenebilir?

- A) Bilginin kaynağı
B) Varlığın gelişimi
C) Ahlakın kaynağı
D) Tanrı'nın varlığı
E) Birey - devlet ilişkisi

6. “Rönesans aydınında gördüğümüz bilgi isteği hatta bilgi açlığı aydınlanmacıda da vardır. Bilginin temelinde de felsefi bakış gereklidir, bilimsel bilgi ya da bilimsel yöntem üzerine temellenmiş, özel olarak her türlü doğaüstü unsurdan arındırılmış bir felsefi kavrayış gereklidir.”

Afşar Timuçin’in bu sözlerinde “Aydınlanma düşüncesi” yle ilgili hangi özellik özellikle vurgulanmıştır?

- A) Rönesans düşüncesini aşamamış olması
- B) Metafizik düşünmeyi reddetmesi
- C) Siyasal alanda din dışı (seküler) düşünceler üretmesi
- D) Bilginin kaynağını “akıl” görmesi
- E) Dönemin siyasal gelişmelerine kayıtsız kalması

7. “Gelecekte öyle görünüyor ki tabandaki insanlar ussal (akli) bir dine uygun değillerdir.”

Voltaire

“Halklar bir defa efendilere alıştılar mı, bir daha ondan vazgeçemezler.”

J. J. Rousseau

Bu filozofun sözlerinden varılacak “dönem felsefesi özelliği” aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Akılcı düşünce yaygınlaşmıştır.
- B) Aydınlatma işlevi gören bir “aydın sınıfı” varlığı ortaya çıkmıştır.
- C) Sanat alanında önemli eserler verilmiştir.
- D) Bilginin kaynağı problemi tartışılmıştır.
- E) Varlık maddeci bir yaklaşımla ele alınmıştır.

8. Kant’ı sadece “aydınlanma”yı etrafıca açıklayan makalesi bu dönemin filozofu yapmaz. Onun gerçek “aydınlanmacı” özelliği akla getirdiği bilme sınırıdır. Kant; aklın, algısı olmayan soyut alanlarda ilgili doğru bilgi üretebilecek bir düşünme çabası dahi gösteremeyeceğini temellendirecek çağın aydınlanmacılarından önemli bir figür hâline gelmiştir.

Bu parçada Kant’ın hangi görüşü vurgulanmıştır?

- A) Bilginin kaynağı
- B) Metafizik eleştirisi
- C) Evrensel ahlak anlayışı
- D) Doğa görüşü
- E) Estetik görüşü

9. Sanayi Devrimi, aydınlanmanın kurgusal, soyut akılcılığının emrine yeni keşfedilen buhar enerjisini vererek, onu uygulamalı akılcılık hâline getirdi. 18. yüzyılın, “Artık aklımızı kullanarak çok iyi bir dünya kurabiliriz.” inancından yola çıkan akılcılığı, böylece, dünyayı hızla dönüştürecek güce kavuştu ve harekete geçmekte hiç gecikmedi. Bütün Batı Avrupa ülkelerinde sanayileşme, makineleşme, kentleşme baş döndürücü bir hızla yayıldı. Bu gelişmelerin sonucu bilim kurumsallaştı ve sonuç olarak bilimin hayata tercümesi olarak görülebilecek “teknoloji” dünyanın yeni efendisi hâline geldi.

Bu parçada anlatılan durumun nedenleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Aydınlanmanın akılcı düşünceyi merkeze alması
- B) Bilimin kuramsallıktan pratik fayda üreten bir disiplin hâline gelmesi
- C) İktisadi yapının ve yerleşim biçiminin değişmesi
- D) Dönemin din otoritelerinin bilimsel gelişmelere olumlu bakması
- E) Toplumsal olaylardan bağımsız bir düşünce tarihi olmaması

10. “Aydınlanma, Descartes’ten bu yana gelen sorgucu bakış açısı üzerine kurulmuş insancı ve olgucu anlayışların başında gelir. Aydınlanmayı başlatan koşulları 17. yüzyılla kendini gösteren akılcı ve düzenekçi kavrayışlarda aramak gerekir. Bu kavrayışlar, kuşku üzerine temellenen bir metodik anlayışla doğaya ve insana yeni bir amaçlılıkla yöndeldiler.”

Afşar Timuçin’in bu yorumundan aydınlanma düşüncesiyle ilgili;

- I. eleştirel olduğu,
- II. tarihsel arka planı olduğu,
- III. her türlü kuşkuculuğu reddettiği

tespitlerinden hangisine ulaşamaz?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I, II ve III

1. 18. yüzyıl – 19. yüzyıl felsefesinin genel özellikleriyle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi doğru değildir?

- A) Özellikle 18. yüzyıl aydınlanma çağı olarak adlandırılır.
- B) Akıl temelli bilimsel Tanrı kanıtlamaları yaygın biçimde görülür.
- C) Seküler (din dışı) siyaset ve toplum görüşü baskın biçimde savunulur.
- D) Felsefenin ideolojilere kaynak olmaları bakımından siyasallaştığı bir dönemdir.
- E) Felsefi görüşlerin edebî eserler yoluyla topluma aktarıldığı dönemdir.

2. J. J. Rousseau'yu 18. yüzyılda önemli bir filozof yapan şey aynı zamanda o yüzyılın da bir niteliği olarak düşünülebilir. Ünsal Oskay'ın ifadesi ile "J. J. Rousseau'nun yalnızlığı 1756 Lizbon depreminde yayımladığı bildirisiyle olayı hâlâ tanrısal iradeye bağlayan Papanın yalanını da eleştiren ama olayı yalnızca jeolojik bir olay olarak sunan Voltaire'nin yalanını da fark edip yaşanan depremin sonuçlarıyla düşünüldüğünde yıkım ve ölümün gelip yoksul mahallelerin başına çöktüğünü belirterek başka bir farkındalığın yalnızlığıdır."

Bu parçaya göre, J. J. Rousseau'yla ilgili;

- I. din dışı düşüncelere sahip olduğu,
- II. katı bilimsel bakışı savunduğu,
- III. olayların toplumsal boyutunu gösterdiği

tespitlerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I ve III

3. Locke'a göre doğal durumdaki iyi yaşamın nedeni insanın özsel olarak yaradılışının iyi olmasıdır. Buradan yola çıkan filozof, toplumsal durumda oluşan devletin bireyin eleştirme ve yönetime katılma hakkına saygı duyması gerektiğini düşünür. Oysa, Hobbes insanın çıkar düşkünü bencil varlık olduğunu, tam da bu özünü sergilediği doğal durumu savaş durumuna çevirerek ispatladığını söyler. Bu nedenle onun devleti, uyruk tarafından eleştirilemez, egemenin uyrukların isteklerine göre karar vermesi düşünülmeyen olduğundan baskıcıdır.

Bu parçada anlatılan devlet görüşleri arasındaki fark, filozoflar arasında hangi konudaki görüş ayrılığına dayandırılabilir?

- A) İnsanın tür olarak ortaya çıkışı
- B) İnsan doğasının niteliği
- C) Demokrasinin sağlanabilirliği
- D) Toplumun ortaya çıkışı
- E) Bilginin kaynağı

4. Montesquieu'ya göre özgürlüğün sadece demokrasiyle özgün olduğu düşünülemez. Bir monarşi, ona göre, demokrasiden çok daha özgürlükçü olabilir. Ona göre, elinde güç olan her insanın onu kullanmaya eğilimli olduğu bunu kötüye kullanabileceği potansiyel olarak her durumda mevcuttur. Dolayısıyla gücü frenleme mekanizmasının yine bir güç tarafından işlemesi gerekir. Bu denetim mekanizmasının sağlandığı her yönetimde (monarşi ya da demokrasi) özgürlükler korunur.

Bu parçaya göre, Montesquieu'nun özgürlüğün dayanağı gördüğü durum aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Rasyonel yönetim biçimi
- B) Güçler ayrılığı ilkesi
- C) Dinsel hukuka dayanma
- D) Yurttaşların demokratik bilince ulaşması
- E) Toplumsal eşitsizliğin doğal görülmesi

5. Montesquieu meşru görülebilecek tek yönetim biçiminin demokrasi olduğunu kabul etmez. Monarşide de yönetimin pekâlâ meşru olabileceğini söyler. Yönetimleri meşru kılan, yöneticinin temsil ettiği kesimin niteliği değildir. Ona göre, ister tek kişi olsun ister halkı temsil eden olsun yönetici belirli hukuk normlarıyla sınırlandırılıyor ve buna uygun davranıyorsa meşrudur.

Bu parçaya göre, Montesquieu meşruiyeti neye dayandırmıştır?

- A) Yöneticinin yasalara uygunluğuna
- B) Yöneticilerin filozof olmasına
- C) İktidarın seçimle oluşmasına
- D) Yöneticinin azınlığı gözetmesine
- E) İktidarın güçler birliğine dayanmasına

6. Rousseau'ya göre devlet, insanları birbirlerine karşı koruyacak ve onların kendilerini geliştirmelerine imkân sağlayacak bir araçtır. Çünkü insanlar toplumsal bir uzlaşım ve sözleşmeye dayanarak ortak iradelerini temsil edecek bir gücü yani devleti, kendileri için hakem ve yönetici olarak atamışlardır.

Bu parçaya göre, devletin temel işlevi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Toplumsal düzeni sağlamak ve sürdürmek
B) İnsanları kontrol altında tutmak
C) Toplumun değişmesini ve yenileşmesini sağlamak
D) Sınıfsal ayrımı ortadan kaldırmak
E) Bireylerin ahlaki olarak kendilerini tamamlamalarını sağlamak

7. Kant'a göre mutluluk insan yaşamının gerçek amacı ve anlamı olsaydı, her varlığı yaşama amacına uygun olarak kuran doğa, insanı da yalnızca bir içgüdü varlığı olarak yaratırdı. Doğada her şey yasalara göre olup biter, ama yalnızca "akıl sahibi" varlık olan insanda yasaların bilincine vararak etki yapma yeteneği vardır. İşte bu nedenle insanın amacı mutluluk olamaz.

Bu parçadan;

- I. insanın içgüdü varlığı olmadığı,
II. aklın insandaki iradenin kaynağı olduğu,
III. insanın doğa yasasının dışına çıkmasının imkânsız olduğu

tespitlerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

8. Faydacılık, ister birey ister topluluk için olsun, üretme, yarar sağlama ya da hazzı, iyiliği ya da mutluluğu artırma eğilimindedir. En çok kişi için iyilik, doğru ya da yanlışın ölçüsüdür.

Bentham'ın bu sözlerinden aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Evrensel iyinin temelinde çoğunluğun faydası olduğunu savunur.
B) Yararın ölçütü kişisel olduğundan nesnel ahlaktan söz edilemez.
C) İyi kavramı kişilerde tecrübeyle oluşan ön yargılardır.
D) Eylemin "iyi"liğini belirleyen onu başlatan niyettir.
E) Evrensel "iyi" nesnel bir yasadır.

9. Hegel'e göre tarih, evrensel Tin'in zaman içindeki gelişmesidir. Bu Tin (Ruh, idea) kavramı nesnellik ya da gerçeklik kavramıyla aynı şeydir. Aynı zamanda akılsal olan gerçektir ve gerçek olan da akılsaldır. Dolayısıyla varlığı (yani Tin) kavramada duyulardan gelen verilerin doğruyu, bilgiyi ortaya koyması imkânsızdır.

Bu parçadan;

- I. varlığın rasyonel bir yapıda olduğu,
II. doğru bilginin kaynağının akıl olduğu,
III. varlığın durağan (statik) olduğu

tespitlerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

10. Rousseau devlet ve siyaset görüşünü şu sözleriyle özetler: "İnsanlar öyle bir noktada olsun ki, doğal yaşam durumunda kalıp korunmalarını engelleyen güçler, bu durumda kalmak için her bireyin kullanabileceği güçleri, dirençleriyle alt etsinler. Bu durumda, insanlar yaşayış biçimlerini değiştirmezse yok olur gider. Bu durumu kırmak için yapacakları tek şey, direnişi kırarak bir güçler toplamı oluşturmaktır. Ortak güç katılımcıların her birinin canını, malını tümüyle savunup korumalı böylelikle katılımcıların özgürlüğünü temin etmelidir."

Bu parçaya göre, aşağıdakilerden hangisi Rousseau'ya göre devletin oluşumunu sağlayan temel öğedir?

- A) Tanrı'nın emirleri
B) Ekonomik ihtiyaçlar
C) Laiklik ideali
D) Bürokratik ihtiyaçlar
E) Toplum sözleşmesi

11. Romantizm, toplumun geneline hitap eden, duygu ve coşkunun önemli olduğu ve sade bir dilin kullanıldığı akımdır. Bu akımın en önemli işlevi "felsefenin halklaşması" olduğu kadar, aydınlanmanın özellikle insanı sadece akıl varlığı gören tekçi yaklaşımını tartışmaya açmasıdır. Romantiklerin aydınlanma felsefesini oluşturan görüşleri genellikle edebî eserlere yedirmesi bu durumun açık bir göstergesidir.

Bu parçadan "romantizm"le ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Dili halkın anlayacağı sadelikte kullanmayı savunur.
B) Felsefe görüşlerden mutlak anlamda kopuşu içerir.
C) İnsanı tek boyutlu bir varlık olarak düşünmez.
D) Edebî eserlerde dönemin felsefe anlayışları hissedilir.
E) Edebiyatın ve felsefenin belirli bir sınıfın tekelinde olmadığını savunur.

1. "... eğer çocukların ve budalaların üzerinde izlenimlerin kazılı olduğu ruhları, zihinleri varsa onların bunları kaçınılmaz olarak algılamaları ve bu doğruları zorunlu olarak bilmeleri ve onaylamaları gerekir; bunu yapamadıkları apaçıktır."

J. Locke'un bu sözleri aşağıdaki sorulardan hangisine doğrudan cevap niteliğindedir?

- A) Kaç tür bilgi vardır?
B) Bilginin sınırı nedir?
C) Doğuştan getirilen bilgi var mıdır?
D) Bilgi mümkün müdür?
E) Doğru bilginin ölçütü nedir?

2. "İnsanların zihinlerine kazılmış herhangi bir ide olsaydı; bunun insana kulluğunu ve ödevini unutturmamak için Tanrı kendi yaratısına imzasını atmış gibi onun yaratıcısının kavramı olmasını ve insan bilgisinin ilk örnekleri olarak ortaya çıkmasını beklemeye hakkımız olduğunu kabul ediyorum. Fakat çocuklarda böyle bir idenin (düşüncenin) ortaya çıkması ne kadar zaman alır? Onu bulduğumuz zaman da, bu gerçek Tanrı'yı temsil etmekten çok öğretmenin düşüncesine ve kavramına benzemez mi?"

J. Locke'un bu sözlerinden;

- I. Tanrı'nın olmadığı,
II. Tanrı bilgisinin öğrenmeyle oluştuğu,
III. zihinde hazır biçimde bilgi ya da ilkelerin olmadığı

sonuçlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

3. "Doğuştan ideler (düşünceler) varsa bunlar bellekte bulunmalıdır; bunların oradan anımsama yoluyla ortaya çıkarılması, anımsandıkları zaman da anımsama bilinci olmadan anımsama (hatırlama) olamayacağına göre bunların daha önceden zihinde bulunana algılar olduğunun da bilinmesi gerekir. Çünkü anımsama, bir şeyi bellekte ya da o şeyin daha önceden bilindiğinin ya da algılanmış olduğunun bilinciyle birlikte algılamaktır."

J. Locke'un bu sözlerinden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) İnsan zihninde anımsanan her şeyin kaynağı algıdır.
B) Zihnin doğuştan gelen yapısı deneyim verilerini düzenler.
C) Doğuştan getirilen bilgiler unutulmaz.
D) Doğru bilginin ölçütü, kaynağının algı olmasıdır.
E) Zihindeki saklı bilgiler tecrübeyle hatırlanır.

4. "Deneyim" teriminin anlamı nedir? O bazen sadece duyuların uyarılması anlamına gelmekte, bazen de bir duyumla birlikte bir yargıya işaret eder gibi görünmektedir. Bir kavram olarak da deneyim nesnel gerçekliğe doğru işaret etmez. Olgular, aralarındaki ilişkileri tarafsız bir gözlemciye kendiliklerinden sunmazlar.

Bu parça aşağıdaki yargılardan hangisini destekler niteliktedir?

- A) Olguların gizlediği bir olgu daha yoktur.
B) Deneyimler olaylarla özdeş görülemez.
C) Bilgimizin güvenilir olmaması deneyimlerle sınırlı düşünmemizdir.
D) Doğru bilgi sadece akla dayalı olmalıdır.
E) Bilginin ortaya çıkmasında; kuşku, yöntem olarak kullanılmalıdır.

5. "Bir çocuk yediye dek saymaya başlayınca, eşitliğin adını ve idesini (düşünce) öğreninceye dek üç ile dört toplamının yediye eşit olduğunu bilmez, o duruma gelince, bu sözcüklerin açıklanması üzerine bu önermeyi onaylar ya da daha doğrusu onun doğruluğunu algılar. Fakat o zaman kolayca onaylaması bunun doğuştan doğru oluşundan gelmediği gibi; onaylamanın o zamana dek gecikmesi de aklını kullanamadığından değildir; bunun doğruluğu ona, zihninde bu adların yerini tuttuğu açık ve seçik düşüncelerin yerleşmesiyle birlikte görünür."

J. Locke'un bu sözlerinden;

- I. doğuştan getirilen düşüncelerin olmadığı,
II. bilginin kaynağının yaşantı olduğu,
III. aklın bilginin oluşumunda hiçbir işleminin olmadığı

tespitlerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

6. "Uygar ilişkilerde insanların çoğunun sözlerine bakmayıp, eylemlerinin düşüncelerinin yansıtıcısı olduğunu düşünürsek, onların bu kurallara içlerinden öyle büyük bir saygı duymadıklarını, onların kesinliğine ve zorunluluğuna tam olarak inanmadıklarını görürüz."

J. Locke'un bu sözlerinden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) İnsan davranışlarını yönlendiren ortak ve zorunlu ilkelere yoktur.
B) Erdemli eylemde bulunma olanağı doğuştan getirilir.
C) İnsan aklı ahlaki yargıları tecrübeden çıkarır.
D) Evrensel iyinin bilgisi mümkündür.
E) Ahlak kuralları kendi başına doğru olduğundan kanıt gerekmez.

7. "Kimi insanlar arasında anlıkta (akıl) ruhun başlangıçta kazanmış olduğu ve kendisiyle birlikte dünyaya getirdiği birtakım doğuştan ilkelerin, birtakım birincil kavramların, öz niteliklerin, sanki insan zihnine kazınmış gibi bulunduğu yönünde yerleşik bir kanı vardır. Eğer insanların, yalnızca doğal yetilerini kullanarak, doğuştan izlenimlerin yardımı olmadan, bütün bilgilerini nasıl elde edebildiklerini gösterebilirim, bunun bu kabulün yanlışlığına inan-dırmaya yeteceğini sanıyorum."

Bu parçaya göre, Locke'un doğuştancılık düşüncesi-nin yanlışlığına ikna etmede aşağıdakilerden hangisi-ni açıklamaya yöneldiği söylenebilir?

- A) Evrensel bilginin olanağını
- B) Bilginin oluşumunu
- C) Bilginin sınırını
- D) Doğru bilginin ölçütünü
- E) Bilginin güvenilirliği

8. "Duyularımız önce duyulur tikel nesnelere yönelirler ve zihne bu nesnelerin onları etkilemesinin değişik yollarına göre birçok seçik algısını iletirler. Böylece bizdeki sarı, ak, sıcak soğuk, set, acı, tatlı ideleriyle, duyulur nitelikler dediğimiz bütün öteki niteliklerin idelerini ediniz; bunları zihne duyuların ilettiğini söylerken, duyuların dışsal nes-nelerden zihne, orada o algıları üreten şeyleri ilettiklerini söylemek istiyorum."

J. Locke'un bu sözlerinden;

- I. idelerin kaynağının duyular olduğu,
- II. doğuştan idelerin algı olmaksızın bilgiye dönüşmeyeceği,
- III. bilginin oluşumunun problem edinildiği

sonuçlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I ve III

9. İdelerimizin bir kaynağı da zihnin işlemleridir. Locke buna düşünüm adını verirken bunun da bir "iç deneyim" olduğunu özellikle vurgular. Zihnimizi gözlemlediğimiz zaman iç deneyim sürecini algılamamız mümkündür.

Buna göre;

- I. tat,
- II. düşünme,
- III. inanma

duyumlarından hangileri zihinsel (düşünüm) olarak düşünülebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

10. Locke'un doğuştancılığa karşı çıkışıyla birlikte 18. yüz-yılın bilgi görüşünde "her bilginin kaynağının tecrübe olduğu" savı ağırlık kazanmıştır. Duyularımızın öznel ol-duğunu savunan varlığı algıya indirgeyen Berkeley de bu akım içinde değerlendirilir.

Bu parçada anlatılan görüş aşağıdakilerden hangisi-dir?

- A) Rasyonalizm (akılcılık)
- B) Empirizm (deneycilik)
- C) Septisizm (kuşkuculuk)
- D) Nominalizm (adıcılık)
- E) Materyalizm (maddecilik)

11. **J. Locke'un** "İnsanın bu dünyadaki bilgisi kendi dene-yimlerini aşamaz." sözü;

- I. bilginin sınırı,
- II. bilginin kaynağı,
- III. bilginin işlevi

problemlerinden hangilerine doğrudan cevap niteli-gindedir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I, II ve III

12. 20. yüzyıl bilim insanlarından Piaget'in zihnin gelişimiyle ilgili teorisi 18. yüzyıldaki J. Locke'u tasdik eder nitelikte-dir. Piaget'e göre insan somut düşünme becerisini kazan-dıktan bir süre sonra soyut düşünme yetisine kavuşur. Bu durumda soyut düşünmenin ürünü olarak düşünülen akıl ilkelerinin (özdeşlik, çelişmezlik) doğuştan getirildiği kabul edilemez. Hatta günümüzde doğuştan getirilen refleksle-rin bile binlerce yıllık evrimsel deneyimin kalıcılığıyla ol-duğu bilinmektedir.

Bu parça J. Locke'un hangi görüşüne destek niteli-gindedir?

- A) Zihnin boş bir levha (tabula rasa) olduğu
- B) Akıl ilkelerinin doğuştan geldiği
- C) İnsan doğasının mutlak olmadığı
- D) Deneyimlerimizin bilginin sınırı olduğu
- E) Öğrenmenin doğuştan getirilen bir yeti olduğu

1. "İyinin iki ana türü var: Bir şey ya başka bir değerli olanı etkilediği için iyidir, böylece de herhangi bir amaca ulaşmada araç olarak işe yarar, o zaman 'yararlı' olanla ilgilidir, değeri kendi içinde değildir, değerini yararlı olmadan alır ya da bir şeyin değeri kendi içindedir; kendi başına değerlidir bu durumda, 'kendi başına iyi'dir ve 'kendinde iyi'dir. Böyle bir kendi başına değer olarak, 'kendinde iyi' olarak da iyi istenci (irade) gösteriyor, Kant."

Bu parçaya göre, Kant "iyi istenci" neye göre değerlendirilmektedir?

- A) Akla uygun olmasıyla
- B) Araçsal bir eylem olmamasıyla
- C) Deneyimlere göre değişebilmesiyle
- D) Sezgilerin ürünü olmasıyla
- E) İnsan doğasının zorunlu sonucu olmasıyla

2. Kant'a göre insan eylemleri şu şekilde sınıflandırılabilir:

- 1) Ödeve aykırı olanlar
- 2) Ödeve uygun olanlar
 - a) Eğilimden çıkan
 - b) Ödevden çıkan

Bu sınıflandırmaya göre, aşağıdakilerden hangisi "ödevden çıkan" eylem niteliğindedir?

- A) Hazza ulaşmada her yolu mübah görme
- B) Toplumun genel faydasını her durumda gözetme
- C) "İyi"yi her durumda amaç olarak görerek eyleme
- D) Sezgilere uygun öznel vicdani ilkeleri gözetme
- E) "İyi"yi toplumda statüyü korumak için gerçekleştirme

3. "Ahlaksal isteme, doğrudan doğruya eğilimlerden gelen ve 'mutluluğa' erişmeye çabalayan bir istemeden ilkece başka bir şeydir. Ahlaksal isteme, yasa düşüncesi ile belirlenmiştir, eğilimlere, hoşumuza giden şeylere hiç önem vermez, bundan dolayı da ödev olarak yaşanır. Bir buyruğun seve seve yerine getirilmesini istemek de kendi içinde çelişen bir şeydir, bir buyruk için bu gereksizdir de."

Bedia Akarsu'nun Kant'la ilgili bu sözlerine göre, Kant "ödev"i nasıl nitelemektedir?

- A) Rasyonel faydaya uygun olarak
- B) Hazza ulaşmanın aracı olarak
- C) Zorunlu bir buyruk olarak
- D) Deneyimlere göre şekillenen bir davranış olarak
- E) Evrensel iyiye ulaşmanın yöntemi olarak

4. "Bütün ahlak kavramlarının yeri ve kaynağı tamamen a priori (deney öncesi) olarak akılda bulunur; hem de en yüksek derecede teorik akılda olduğu kadar sıradan insan aklında da bu kavramlar deneysel, bundan dolayı da sırf raslantısal olan bilgilerden çıkarılamaz; bizim için en yüksek ilkeler olmalarını sağlayan değerlilikleri, kaynaklarının tam da bu saflığında bulunur."

Kant'ın bu sözlerinden aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabılır?

- A) Ahlaki yargılar, içimizdeki vicdanın öznel buyruklarıdır.
- B) Akıl, deneyimlerimizin ürünü olduğundan ahlaki yargı üretemez.
- C) Ahlaki kavramlar, deney dışı doğuştan getirilen değerlerdir.
- D) Ahlaki yargıların evrensel geçerliliği mümkün değildir.
- E) Ahlaki değerler, bireysel ve toplumsal anlamda görecelidir.

5. "Deneysel olan her şey, ahlaklılık ilkesine katık olarak, yalnız işe yaramamakla kalmaz, ayrıca ahlakın temizliğine de büyük zarar verir; çünkü ahlakta kayıtsız şartsız iyi bir istemenin asıl paha biçilmez değerini, eylemin ilkesinin deneyin sağlayabileceği rastlantısal nedenlerini her türlü etkilemesinden böyle uzak olması oluşturur."

Kant'ın bu sözleri aşağıdaki yargılardan hangisini destekler niteliktedir?

- A) Ahlaki iyi istemenin değerli olması değerini kendinden almasıdır.
- B) İnsanlar yaşamlarında fayda gördükleri davranışları iyi olarak niteler.
- C) Ahlaklılık doğuştan getirilen bir duygu değildir.
- D) Deneyimden gelen tecrübeler aklen onaylanabiliyorsa doğrudur.
- E) Ahlaklı olan eylem mutluluk sağlayan eylemdir.

6. Koşullu bir buyruğa göre yapılan bir eylem, belirli bir çıkar ve beklentiye gözetken davranıştır. Ahlaki değildir. Koşulsuz bir buyruğa göre yapılan bir davranış ise çıkar ve beklentiden bağımsız sadece "iyi"yi amaç edinerek yapılan eylem olduğundan ahlakidir.

Bu parçaya göre, eylemin ahlaklılığı neye göre belirlenir?

- A) Eylemin arkasındaki niyete
- B) Kişiye sağladığı hazzı
- C) Doğa yasalarına uygunluğuna
- D) Topluma sağladığı faydaya
- E) Mantık ilkelerine uygun olmasına

7. Kant'ın eylem sınıflandırmasına göre "ödevde uygun olsa da ödevden dolayı olmayan" eyleme;

- I. kişinin zarar görse de doğru olan davranışı gerçekleştirmesi,
- II. her durumda hazzı amaçlayan eylemde bulunulması,
- III. insanların cennete gitmek umuduyla iyilik yapması

örneklerinden hangileri verilebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

8. Kant'a göre ahlaki eylemin amacı mutluluk olamaz. Çünkü her insandaki mutluluk anlayışının aynı olması imkânsızdır. Bazı insanlarda başkalarının mutsuzluğu mutluluk sağlayıcı bile olabilir. Bu nedenle mutluluk sağlayan davranışlar "iyi"dir demek doğru değildir.

Bu parçada ahlaki eylemin amacının mutluluk olamayacağı, mutluluğun hangi yönüne bağlanmıştır?

- A) Görecelilik içermesine
B) Hazza dayanmasına
C) İç huzur sağlamasına
D) Mantık dışı da olabilmesine
E) Fayda doğurmasına

9. Yeni seçilmiş bir belediye başkanının seçmenlere gösterdiği;

- I. sadece oy verenlere iş vermesi,
- II. oy vermeyenlere gelecek seçimleri düşünerek yardım paketleri dağıtması,
- III. herkese adaletli olmayı kendi başına zorunlu bir iyilik olarak görerek davranması

eylemlerinden hangileri "ödevden dolayı yapılan ahlaki eylem" niteliğindedir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

10. Kant, insanın doğa nedenselliğine bağlı yapısının tüm canlılarda ortak olduğunu savunurken buraya ahlaklılığı koymaz. Çünkü evrensel olacak ahlaki ilkeyi kişinin kendi ilkesi yapmasının olanağı olan aklın bu nedensellik etkisinin dışına çıkabileceğini savunur. Çıkmanın ötesinde kendi kendini belirleme, kendi kendisinin nedeni olan iyi istemenin imkânını sunduğunu söyler, zaten bu durum ahlaklılığın ödev olmasının da nedenidir.

Bu parçada ahlaklılığın temelinde olduğu açıklanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mutluluk B) Özgürlük
C) İyi isteme D) Ödev
E) Koşulsuz buyruk

11. Kant'ın "ödev ahlakı" genel olarak değerlendirildiğinde bu yaklaşımla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisinin doğru olmadığı söylenebilir?

- A) İnsanın öznel ahlaki ilkesi aynı zamanda evrensel olabilecek bir ilke olmalıdır.
B) İnsanın ahlaki eylemi doğa nedenselliği altında değil ahlaki zorunluluk içinde irade dışı gerçekleşir.
C) Ahlaklılıkta kişinin, insanları araç olarak değil amaç olarak görmesi gerektiği söylenebilir.
D) Ahlaki eylemin ilkesi deneyden gelmeyen a priori bir buyruktur.
E) İnsan "iyi isteme"sini doğa nedenselliği dışında gerçekleştirebilir.

12. "Gerekliğin iki anlamı var: İlk 'gereklilik' bir erek (amaç) için bir araç olarak bir eylemin zorunluluğunu dile getirir. Ama burada amacın gerçekten istenip istenmediği açık kaldığından bu zorunluluk sorunsaldır ve bir yükümlülüğü içermez. İkinci olarak gereklilik, bir eylemin doğru- dan doğruya kendi başına bir amaç olarak zorunluluğunu dile getirir. Burada eylemin kendi başına bir amaç olarak yapılması gerekir ki, yükümlülük de ancak o zaman ortaya çıkar. Kant'ın aradığı bu tür bir yükümlülüktür."

Bu parçaya göre, Kant'ın aradığı ahlaki ilkenin niteliğiyle ilgili hangisi söylenebilir?

- A) Evrensel faydaya dayandığı
B) Koşulsuz bir emir niteliğinde olduğu
C) Eğilimlerin akılcılaştırılmasıyla ortaya çıktığı
D) Göreceli olmasının zorunlu olduğu
E) Sezgilerle elde edilip deneyimlerle uygunluk içerdiği

1. Hegel'e göre varlık, düşünce gibi dialektik yöntemle uygun olarak boyuna gelişen, ilerleyen bir süreçtir. Bu gelişmenin temelinde kendi kendini açan, belli bir yöne yönelen bir ilke vardır. Bu ilke, Hegel'e göre hem varlığın temelinde olup hem de bu varlığı ilerletendir. Hegel, bu ilke ya da temel dediğinin "ide", "tin", "akıl" gibi manevi bir varlık niteliğinde olduğunu savunur.

Bu parçadan Hegel'le ilgili;

- I. varlık ve düşünceyi ilkesel olarak özdeş gördüğü,
- II. varlığın niteliği (temeli, anlamı) konusunda idealist olduğu,
- III. varlıkta amaçsallığın değil kaosun belirleyici olduğu

tespitlerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

2. "Bir şeyin özü, onun amacıyla değil, bütünüyle oluşup tamamlanmasıyla tükenir. Varılmış sonuç, somut bütün değildir; o ancak sonucu olduğu süreçle birlikte somut bütün olur. Arka alandan bağımsız olarak ele alınan amaç ölü bir 'genellik'tir."

Hegel'in bu sözleri aşağıdaki ifadelerden hangisini destekler niteliktedir?

- A) Varlıkta değişimin olmadığını
- B) Varlığın genel açıklamasının mümkün olmadığını
- C) Varlıktaki sürecin kendisinin bütünlüğü oluşturduğunu
- D) Varlığın duyulardan gelen verilerle kavranmayacağı
- E) Varlığın sınırlandırılabilen bir amaçlılıkla anlaşılacağı

3. "Tin'in gelişme sürecinde son ve üçüncü aşama kendi kendisiyle çelişik durumlardan kurtularak bireşime (sentez) varmaktadır. Bu durum, Tin'in doğadan sıyrılması, kendi özüne uygun bütünlüğe kavuşmasıdır. Bu alan kültür dünyasıdır, insanın düşünen, yaratan bir varlık olarak bulunduğu ortamdır. Bu ortamda Tin, önce tek insanda bireyde uyanmaya başlar, sonra bireyin içinde bulunduğu varlık alanı olan toplumda kendi kendinin bilincine varır. Tin bu aşamada doğadan kurtulmuş, sentezle birlikte çelişik durumu ortadan kaldıracak birlik ve bütünlüğe dönüşmüştür."

Hegel'in bu sözlerinden kültür dünyasıyla ilgili;

- I. Tin'in kendisiyle çelişki yaşadığı,
- II. Tin'in "doğa"dan kurtulduğu bir alan olduğu,
- III. Tin'in insanda kendini gerçekleştirdiği

sonuçlarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

4. Hegel'e göre varlığın temelinde düşünsel/kavramsal "idea" bulunmaktadır. Bütün varlık bu ideanın kendini gerçekleştirilmesiyle oluşur. Bu süreç karşısına dönüşmesi ve çatışmalı durumu sentez aşamasında aşarak "Tin"i kendini gerçekleştirilmesiyle görünür olur. Hegel, varlıkta asıl olanın bu kavramsallığın izlediği yolla birlikte aynı ilkeselliğe sahip olduğunu özellikle vurgular. Bu yönüyle klasik idealizmden keskin biçimde ayrılır.

Bu parçaya göre, Hegel'i idealizm içinde farklı kılan ayrım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Varlığın temelinde maddenin olduğunu söylemesi
- B) Varlığın diyalektik bir devinime sahip olduğunu belirtmesi
- C) Varlığın özündeki kavramın mutlak olduğunu temellendirmesi
- D) Varlığın özünün bilinemez olduğunu savunması
- E) Varlıktaki hareketin duyulardan kaynaklanan yanılsama olduğunu belirtmesi

5. Hegel'e göre gerçekliğin duyularla sınırlı bir bilme yöntemiyle kavranması imkânsızdır. Çünkü kendisinin çok bilinen sözü "Gerçek olan rasyoneldir, rasyonel olan gerçektir."de vurguladığı üzere gerçeğin ilkesi ile düşünmenin ilkesi arasındaki denklik gerçeğin sadece düşünme yoluyla kavranabileceğinin göstergesidir.

Hegel'in bu parçadaki görüşüne temel olan düşünce seçeneklerinden hangisinde doğru ifade edilmiştir?

- A) Varlık ve aklın özdeşliği
- B) Duyuların, rasyonel bilginin kaynağı olduğu
- C) Varlığın sınırlarının kavranamazlığı
- D) Deneyimlerin varlığın nesnel bilgisine ulaşmada engel olduğu
- E) Varlıktaki değişimi yaratanın duyular olduğu

6. Hegel'e göre her felsefi düşünce belli bir dönemin bilincini yansıtır ve kendi tarihsel ortamı da bilincin yeni bir biçim aradığına işaret etmektedir. Hegel için kendi felsefe sisteminin kadarki felsefe tarihi, kendi Geist (Tin) kavramının oluşması için zorunlu aşamalar, düşünce biçimleriydi.

Bu parçadan Hegel'in felsefeye ilgili;

- I. tarihsel koşullardan bağımsız olmadığı,
- II. her dönemin felsefesinin zorunlulukta ortaya çıktığı,
- III. tarihsel maddi gerçekliğin etkisiyle şekillendiği

tespitlerinden hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

7. Hegel için Platon'un sonsuz ve değişmeyen, hareketten yoksun ideaları ve onların doğrulukları artık felsefenin bilimsellik iddiasında kabul edilemezler. Bilim, Hegel için Tin (Geist)'in sürekli oluşumunu kavramaktır. Bu oluşum içinde Geist mutlak bir değişmezlik olarak konmaz, tersine o düşüncenin sürekli gelişmesine ve değişmesine dayanır.

Bu parçada Hegel'in varlık görüşüyle ilgili aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) Varlıktaki kavramsallığın statik olmadığı
B) Değişimin ve dönüşümün duyusalılıktan kaynaklı yanılsama olduğu
C) Mutlak varlığın duyularla kavranabileceği
D) Varlığın madde ve düşünceden oluşan ikili bir yapı olduğu
E) Varlığın kavramsal bilgisinin doğuştan getirildiği

8. "Tomurcuk çiçeğin açmasıyla yiter ve denebilir ki birincisi ikincisi tarafından çürütülür; yine meyvenin görünmesiyle birlikte çiçek bitkinin yanlış bir varoluşu olarak anlatılabilir ve bitkinin gerçeği olarak meyve çiçeğin yerini alır."

Hegel'in bu sözlerinden gerçekte ilgili;

- I. aktif bir devingenlik olduğu,
II. kavramsal bilgisinin mümkün olmadığı,
III. bir oluş süreci içerdiği

ifadelerinden hangilerini savunduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I ve III

9. Hegel'e göre Orta Çağ'ın yapısını anlayabilmek temelindeki Hristiyanlığı kavramakla mümkündür. Ona göre dönemin gerçekliği olan feodal üretim tarzı, toplumsal yapıdaki çatışma vb. durumlar düşünsel çerçeve olan Hristiyanlığın birer ürün olarak ortaya çıkmıştı. Bu çağ ona göre kavramın (Tin) yürüyüşündeki uğraklardan biriydi sadece.

Bu parçada Hegel'in hangi akımın içinde değerlendirilebileceği vurgulanmıştır?

- A) Materyalizmin B) Kuşkuculuğun
C) İdealizmin D) Atomculuğun
E) Deneyciliğin

10. "... Dile gelmez, ifade edilemez denilen şey, doğru olmayandan, akla aykırı olandan sadece sanılandan başka bir şey değildir." **Hegel'in "Tin'in Fenomenolojisi" kitabındaki bu sözlerinden,**

- I. "Hakikat"ın ifade edilememesi imkânsızdır.
II. Akla aykırı olan doğru olamaz.
III. Bilgimizin sınırı dilimizin sınırındır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve III

11. Aristoteles'in geliştirdiği formel mantık (klasik mantık) diyalektik mantığın gelişimiyle aşılmış olsa da tamamen ortadan kalktığı söylenemez. Hâlâ bir bakış yöntemi olarak savunuların olduğu bir gerçektir. Ancak bu durum fotoğrafların çok hızlı biçimde akışı olan sinemayla fotoğraf arasındaki fark gibidir. Diyalektikten ayrıldığı nokta; klasik mantık fotoğrafa odaklanırken, diyalektik sinemadaki bütünlüğü kavramaya dönük olmandır.

Bu parçada diyalektikle ilgili hangi özellik vurgulanmıştır?

- A) Mutlak olduğu
B) Hareketin mantığı olduğu
C) Çatışmaya dayandığı
D) Duyuların yöntemi olduğu
E) Bilimsel olarak kanıtlanamazlığı

12. Hegel diyalektik düşüncesini, İlk Çağ düşünürü Herakleitos'tan aldığını söylemiştir. "Her değişim ve hareketin birbirine bağlı olduğunu" savunmuştur. Marx da diyalektiği "Maddeler değiştiği için düşünceler değişmektedir." şeklinde ortaya koymuştur. Ama ortak noktaları "her şeyin kendi zıddını barındırarak ilerlediği" yönündeki görüşleridir.

Buna göre, diyalektikle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Evrende değişme yoktur.
B) Her şey karşıtını kendi içinde taşır.
C) Hiçbir şey bir başka şeye dönüşmez.
D) Her şey kendisiyle aynı kalır.
E) Değişme düşüncesi bir yanılgıdır.

BÖLÜM 1

18. Yüzyıl – 19. Yüzyıl Felsefesi

TEST 1

1. B 2. C 3. D 4. D 5. E 6. B 7. B
8. B 9. D 10. C

TEST 2

1. B 2. E 3. B 4. B 5. A 6. A 7. D
8. A 9. D 10. E 11. B

TEST 3

1. C 2. E 3. A 4. B 5. D 6. A 7. B
8. E 9. D 10. B 11. D 12. A

TEST 4

1. B 2. C 3. C 4. C 5. A 6. A 7. C
8. A 9. C 10. B 11. B 12. B

TEST 5

1. D 2. C 3. E 4. B 5. A 6. D 7. A
8. E 9. C 10. C 11. B 12. B

NOTLAR